

## SKJØTSEL AV PARKPLEN

Av FAGUS-rådgiver Agnar Kvalbein, Bioforsk

Gressplanter blir til plen når de klippes regelmessig, men for å tåle slitasje må plenen stelles på andre måter også. Parkplener består ofte av områder med ulik karakter og bruk. Skjøtselen bør tilpasses det enkelte områdets spesielle behov. På den måten kan man oppnå vakre og holdbare plenarealer uten at kostnadene blir for store. Her er noen tips som gir mer effektivt vedlikehold av gress.

### Seksjonering av parkplenen

Nordmenn stiller tradisjonelt ikke store krav til plenkvalitet. Vi er vant til å kunne tråkke over alt, og betrakter ofte parken som en del av naturen og åpen for fri ferdsel. I byene er det økende bruk av plenarealene til rekreasjon. Dette krever økt innsats for å holde gresset fint. Målet er å holde en tett og fin gressmatte over hele det området som er ment å være plen.

For å effektivisere vedlikeholdet bør plenarealet deles bevisst inn i tre ulike skjøtselskategorier.

- Skyggeplener
- Rekreasjonsplen
- Aktivitetsplen

Disse krever helt ulik strategi. Skyggeplener skal skjermes, rekreasjonsplener skal holdes tilbake, mens aktivitetsplener skal holdes i vekst.



Plen er et viktig, og ofte det største grønne elementet i et anlegg. Foto: Hege Abrahamsen

### Generelt om gressplantenes krav

Gressplanter er lyskrevende, men kan overleve med lite vann. For å holde seg tett og konkurrere med ugras må plenen likevel holdes i jevn vekst gjennom regelmessig gjødsling og vanning. Det som oftest ødelegger plener er tråkk som komprimerer jorda.



Foto: Hege Abrahamsen

Gressplanter er avhengig av luft i jorda for å få et sterkt rotsystem. Når gressdekket først er ødelagt til en sølesti er det svært vanskelig å etablere gress i dette området igjen. Gjødselmengden til plen må tilpasses de ulike plenkategoriene, men det er viktig at gjødsla er allsidig sammensatt og gir det som plantene behøver. Spesielt må man passe på at plantene får nok kalium, magnesium og mangan. Ren nitrogengjødsel bør aldri brukes. Gjødsling ofte og med små mengder gir bedre utnyttelse av gjødsla, mindre

klippebehov og reduserte kostnader. Ved etablering av gressplen kreves mye gjødsel for å få en rask og god etablering. Seinere år kan gjødslingen reduseres mye på litt leir- eller moldholdige jordarter. En forutsetning for å lykkes med plen er for øvrig god drenering og riktige gressorter, men det omtales ikke her.



Gjødselspreder kan også brukes til dressing av stier og små arealer. Foto: Agnar Kvalbein

## Skyggeplener

Man vil aldri kunne få sterkt gress under trær og i skyggen mellom hus. Disse områdene må derfor i størst mulig grad skjermes for trafikk. Eventuelle benker bør plasseres på belegningsstein der det enkelt kan klippes rundt. Gress i skyggen vil strekke seg og bli langt, mens rotutviklingen blir dårlig. For å motvirke denne skjeve utviklingen skal skyggeplener gjødsles mye mindre enn plener i lyset. Klippehøyden bør være høy, gjerne 6-7 cm.



Rotorklipper. Foto: Agnar Kvalbein

## Rekreasjonsarealer

Dette er de store plenene som i hovedsak brukes på godværsdager til soling og piknik. Slitasjen er ikke så stor fordi dette arealet brukes i tørt vær og fordi folk spres seg over et stort areal og holder lav aktivitet. Her skal gartneren tenke at skjøtsel gjøres av meitemark og plenklipper. Gjødsling skal i stor grad basere seg på resirkulering av avklipp og tilførsel av løv om høsten. I stedet for å rake sammen løvet skal det blåses ut på disse rekreasjonsarealene og klippes med rotorklipper uten utblåsning.



Løv blåses fra gangveier og inn på gressplen og males med plenklipperen. Foto: Hege Abrahamsen

Det opphakkede løvet vil stimulere bestanden av meitemark og etter noen år vil utrolige mengder med løv kunne resirkuleres lokalt i stedet for å fraktes til komposteringsanlegg. Klippehøyden i rekreasjonsarealene bør være 6-7 cm for å gi god konkurransekraft mot ugress, men det bør klippes så ofte at det ikke blir liggende mye dødgress igjen. Gjødselbehovet på slike arealer er lavt.



Løvblåser fins i mange størrelser, fra håndholdte til traktormonterte. Foto: Agnar Kvalbein

## Aktivitetsarealer

Dette er områder for ballspill og lek eller plener der folk går langs bed eller på naturlige stier.

Disse områdene må skjøttes intensivt. Det viktigste tiltaket er å dresse regelmessig med sand som ikke inneholder finstoffer. Dette skal sikre at det dannes grove porer i jorda som inneholder luft. Sandlaget som bygges opp vil også fungere som en støtpute over den tyngre jorda under og hindre skadelig pakking. Det bør tilføres nesten 1 cm sand i året fordelt i 3-4 porsjoner i sesongen. Sandkostnadene vil merkes i budsjettet.



Eksempel på mekanisk lufter. Foto: Agnar Kvalbein

Det er viktig å understreke at dressing med sand må gjøres regelmessig over år. Det gjør vondt verre å tilføre sand bare når budsjettet eller bemanningen tillater det. Da lages det skadelige sjikt i plenen som effektivt hindrer infiltrasjon av vann og gassveksling.

Plantene må holdes i vekst for å tåle slitasje. Det betyr regelmessig gjødsling og vanning. I tillegg vil det ofte være nødvendig å lufte maskinelt fordi meitemark vil trives dårlig i dette miljøet med sand og jordpakking.

Det er viktig å stille arealet så godt at man unngår hull i gressmatta, for åpen jord blir fort komprimert og ødelagt. Om det skulle bli hull bør disse repareres fort ved resåing eller med ferdigplen. Aktivitetsarealene kan med fordel markeres med tydelig lavere klippehøyde, gjerne 3-4 cm. Ballspillere vil fort foretrekke dette arealet. Lav klipping krever skarpe klippere, og ønsker man virkelig lav klipping (2-3 cm) må man bruke sylindertilippere. Klipping må utføres så ofte at en ikke fjerner mer enn 1/3 av plantehøyden hver gang.

*Agnar Kvalbein er forsker ansatt i Bioforsk Øst, Landvik. Han er også leder av Greenkeeperforeningen i Norge (NGA).*

*Foto ved Agnar Kvalbein og Hege Abrahamsen*